

TYPES OF INTEGRATIVE CONNECTIONS AND THEIR APPLICATION IN EDUCATION

Abstract: The problem of interdisciplinary connections is not new to pedagogical theory and practice. In principle, it is not debatable. Its updating has almost always been associated with changes in educational goals, reforms and the implementation of various innovations. So it is today. In the Bulgarian school, in the preparation of the students and in the raising of the qualification of the teachers new moments occur. The interdisciplinary approach, applied in accordance with the types and kinds of interdisciplinary connections, with the learning strategies and form of education, with the possibilities of information technologies, etc., can contribute to raising the quality of students' preparation and their personality formation. In its application, in the realization of multilateral interdisciplinary connections and relations, the didactic principles, achievements and interaction with psychology, logic, culture and art, philosophy and other areas of human knowledge and creativity are fully manifested.

Author information:

Veneta Valkanova

Teacher

At kindergarten №17

„Doctor Petar Beron“ - Varna

✉ veneta_272@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Integrated learning, kindergarten

Проблемът за интердисциплинарните връзки не е нов за педагогическата теория и практика. По принцип той не е дискуссионен. Неговото актуализиране почти винаги се е свързвало с промени в образователните цели, с реформи и прилагането на различни иновации. Така е и днес. В българското училище, в подготовката на студентите и в повишаването на квалификацията на учителите настъпват нови моменти.

Интердисциплинарният подход, приложен в съответствие с типовете и видовете интердисциплинарни връзки, със стратегиите на учене и форма на обучение, с възможностите на информационните технологии и прочие, може да допринесе за издигане на качеството на подготовката на учащите се и за формирането на тяхната личност. В неговото прилагане, в реализирането на многостранните интердисциплинарни връзки и отношения пълноценна изява получават дидактическите принципи, постиженията и взаимодействието с психологията, логиката, културата и изкуството, философията и други области на човешкото познание и творчество.

Образователното направление „Конструиране и технологии“ е комплексна дейност, имаща основна цел създаване на интерес и положително отношение към техниката. В образователен план педагогическата дейност е подчинена на принципите за целенасоченост, системност, последователност и непрекъснатост, с помощта на които се осъществяват и адаптират интегративните връзки, насочващи ни към конкретните условия, предлагани от

образователните направления. Чрез дейностите по образователните направления се насърчава самоутвърждаването и стремежът на децата към успех.

Конструирането и технологиите включват дейности за даване на елементарни технически знания, развитие на достъпно за възрастта на децата конструктивно мислене и въображение, създаване на прости технически умения, формиране на конкретни представи за ред на работа, умения за самостоятелна практическа изява и е среда за прилагането на знанията и уменията, усвоени в образователните направления и едновременно с това обогатяване речника с думи в областта на техниката и интегрира всички образователни направления. Ние ще се спрем най-вече на интегративните връзки с образователните направления „Български език и литература“, „Околен свят“, и „Математика“. За проучване степента на усвояване и интеграция се насочихме към: свойства на материалите, за действия, умения, операции и инструменти, за приложение на материалите, за флора и фауна, за нагласи, ценности и отношение.

Интегративни връзки с образователно направление „Български език“ – с идейния сюжет се извежда конкретната тема и се мотивира. В познавателната ситуация се решават и езикови, и речеви задачи и се достига до желание, сътрудничество и резултат. Едновременно с обучението и участието на децата в Конструктивно-техническите и битови дейности се разширява и обогатява речта и речникът им, обогатява се опита, уточнява се терминологичния речник на дейността, обогатява се с думи и изрази за обредите и традициите, разширява се употребата на техническите термини – технологично табло, ножица, телбод, фолио, подложка, шаблон, образец, гладилка, биговка, разгъвка, дървен шиш, шило, ножица и много други.

Чрез приложение №1 /задача 34/ активно се развива логически свързаната реч, усвоява се съгласуването на съществителните, прилагателните и числителните имена. Обогатява се и се осмисля съдържанието на познатите нови и художествени думи и изрази. Интересни са похватите за откриване и допълване на смисъла на изказването, чрез тях по-бързо и по-точно децата възприемат и осмислят структурата на простото разширено изречение, обогатява се речта с думи, свързани с новото предназначение на материала, разпознават и назовават различни текстилни материали – плат, прежда, влакно. Такива теми са: „Кораб“, „Превозни средства“, „Кукли за театър“, „Салфетка“, „Нашата занималня“ и други. Те не само обогатяват и активизират речника си с понятия, но и се възпитават в трудолюбие, усвояват се технологични знания и умения. Описват, анализират и сравняват техническите параметри на модели и осмислят отношението цяло-части. Формират се структурните компоненти за учебната дейност.

В дадената по-долу таблица показваме възможната интеграция с образователно направление „Български език“.

Таблица №1

№	Педагогическа ситуация	ТЕМА
	Образователно ядро	
1.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Кораб“
2.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Цветя и пеперуди“
3.	Конструиране и моделиране	„Камион“
4.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Лъв“
5.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Врабчо и Лиса“ – изработване на кукли по приказката
6.	Конструиране и моделиране	„Катеричка“
7.	Конструиране и моделиране	„Кит“
8.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Салфетка“
9.	Конструиране и моделиране	„Весел влак“

10.	Конструирани и моделирани	„Куче и котке“
11.	Конструирани и моделирани	„Шейна“
12.	Конструирани и моделирани	„Ракета“
13.	Конструирани и моделирани	„Аптекарска везна“
14.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Балерина“
15.	Конструирани и моделирани	„Птици в полет“
16.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Лале“
17.	Конструирани и моделирани	„Вертолет“
18.	Конструирани и моделирани	„Кокошка с пиленца“
19.	Конструирани и моделирани	„Поставка за яйце“
20.	Конструирани и моделирани	„Моето училище“
21.	Грижи и инициативност	„Нашата занималня“
22.	Грижи и инициативност	„Кулинар“
23.	Грижи и инициативност	„Моят кът“
24.	Грижи и инициативност	„Малки приятели“
25.	Грижи и инициативност	„Ние обичаме цветята“

С диагностична цел използвахме картон с инструменти, със задача – „Познай, подбери и разкажи за инструмента“. Интервюирахме 26 деца.

Резултати:

– 18 деца отговарят като си служат с разширени изречения – например:

„С ножицата режем хартия, плат, картон, прежда. С ножицата режем по непрекъснатата линия“;

– 4 деца отговарят с кратко изречение;

– 4 деца отговарят с една дума.

Други игри, използвани със същата цел са: „Вярно-невярно“, „Открий грешката!“

Интегративни връзки с образователно направление „Околен свят“ – дават възможност на децата да научават интересни неща, свързани с нещата от живота – професии, превозни средства, начин на управление и работа, натрупват знания за българските традиции – уважение към националните традиции, да приемат работата в екип с удоволствие, инструменти и значението и необходимостта от тях, както и спазване на правила за безопасност при работа с тях. В темите „Превозни средства“, „Коледа“, „Играчки“, „Кукли за театър“ се допълва познавателния кръг за полифункционалността на предметите, стимулира се техническото мислене и въображение в колективно постигнат продукт, споделят се идеи за обогатяване на темите и се активизират естетическия усет за формиране на изготвените фигури.

Експеримент – с него диагностицираме свойствата на материалите като разчитаме на дактилоскопските умения на децата, тоест очите им са закрити. Участваха 12 деца в експеримента – предложени са хартия, картон, фолио, текстил.

Резултати:

– 8 деца откриха без грешка предложения материал;

– 4 деца се затрудниха при фолиото.

Допълнителни задачи диагностицираме при индивидуални разговори с децата, а въпросите са: „Кой материал е по-здрав – хартия или текстил?“, „Кой материал поема вода – текстилът или фолиото?“, „Какво се усеща, когато се работи с хартия?“, „А с картон?“

За проследяване на нагласи, ценности и отношения проследяваме по време на целенасочено общуване, поставяме следните въпроси:

– „Какъв искаш да станеш? Защо?“

– „Приятно ли ти е да конструираш? Защо?“

– „Как предпочиташ да конструираш – сам или с приятел? Защо?“

С темите „Вече съм голям!“, „Мога сам!“ се усъвършенства социалния опит за лична хигиена и опазване на здравето, обогатяват се представите за основни правила за поддържане на чистота, ред и уют в заобикалящата битова среда, осъзнават необходимостта и ползата от извършване на самостоятелна обслужваща дейност: събличане, обличане, измиване, подреждане на дрехи и други лични вещи, материали, сервиране и отсервиране, почистване, украсяване. Натрупва опит за поддържане на чистота на работната среда по време на дейност.

Провеждат се разговори на теми: „Защо е топло и защо е студено – какво да облечем?“, „Какво ти казват дрехите в твоето шкафче?“, „Кой кът ти е любим, а как го подреждаш?“, „Как подреждаш масата – за хранене, за рожден ден, за Коледа?“

Необходимо е децата да осмислят приложението на някои технически устройства в бита, безопасни условия при ползването им, да предават социален опит по време на съвместна битова дейност и да натрупват опит за подбор на средствата за създаване на уют в битовата среда. Всичко това води и до обогатяване познанията и значимостта на всяка професия за социалния и обществен живот.

В дадената по-долу таблица показваме възможната интеграция с образователното направление „Околен свят“.

Таблица №2

№	Педагогическа ситуация	ТЕМА
	Образователно ядро	
1.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Кораб“
2.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Цветя и пеперуди“
3.	Конструирание и моделиране	„Камион“
4.	Конструирание и моделиране, Техника	„Часовник“
5.	Конструирание и моделиране	„Детска площадка“
6.	Конструирание и моделиране	„Кутия за материали“
7.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Далекоглед“
8.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Салфетка“
9.	Конструирание и моделиране	„Весел влак“
10.	Конструирание и моделиране	„Шейна“
11.	Конструирание и моделиране	„Ракета“
12.	Конструирание и моделиране	„Аптекарска везна“
13.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Гъсеница“
14.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Показалец за буквар“
15.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Вятърна мелница“
16.	Конструирание и моделиране	„Вертолет“
17.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Мартеница“
18.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Гердан“
19.	Конструирание и моделиране	„Моето училище“
20.	Грижи и инициативност	„Нашата занималня“
21.	Грижи и инициативност	„Кулинар“
22.	Грижи и инициативност	„Моят кът“
23.	Грижи и инициативност	„Малки приятели“
24.	Грижи и инициативност	„Ние обичаме цветята“

Участието на децата в дейностите, свързани с конструирание и технологии и интеграцията им с „Околен свят“ обогатяват индивидуалния познавателен кръгзор за света на природата и неговото опазване. При темата „Цветни игри“ се дава възможност за комбиниране на различни природни материали и се утвърждава позиция за опазване на природната среда, проява на

естетически вкус, откриват се възможности за подобряване на уюта и комфорта в детската градина или у дома и предлагат идеи за реализиране, разбират се причинно-следствените връзки между явленията, обясняват природозащитната дейност на човека и грижите за чиста природна среда. Темите „Горски приятели“, „Най-силните животни“ научават децата на интересни и любопитни неща, опознават живота им и едновременно с това имат желание да се грижат за тях – къщички – комбинират обемни материали в обемно тяло, съединяват неподвижно частите на обекта чрез скрепжен елемент, уточняват познавателния си опит за свойствата и на хартията, изработват оригами, ползват природни материали, обогатяват опита си, създавайки модели по образец, разбират зависимости, правят изводи и активно участват в конструктивните, техническите и битови дейности.

Степента на усвоеност на знания и умения диагностицираме с помощта на разговори с поставени въпроси, например: „Как се грижиш за цветята?“, „Какво обичат цветята?“, „Кои части от растенията се използват за храна?“, „Какво не обичат домашните любимци?“, „А горските обитатели?“

В дадената по-долу таблица продължаваме разширяването на темите и показваме възможната интеграция с образователното направление „Околен свят“.

Таблица №3

№	Педагогическа ситуация	ТЕМА
	Образователно ядро	
1.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Кораб“
2.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Цветя и пеперуди“
3.	Конструирание и моделиране	„Шейна“
4.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Лъв“
5.	Конструирание и моделиране, Техника	„Часовник“
6.	Конструирание и моделиране	„Катеричка“
7.	Конструирание и моделиране	„Кит“
8.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Салфетка“
9.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Вятърна мелница“
10.	Конструирание и моделиране	„Куче и коте“
11.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Гъсеница“
12.	Конструирание и моделиране	„Ракета“
13.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Балерина“
14.	Конструирание и моделиране	„Птици в полет“
15.	Обработване на материали, съединяване и свързване	„Лале“
16.	Конструирание и моделиране	„Кокошка с пиленца“
17.	Конструирание и моделиране	„Поставка за яйце“
18.	Конструирание и моделиране	„Моето училище“
19.	Грижи и инициативност	„Нашата занималня“
20..	Грижи и инициативност	„Кулинар“
21.	Грижи и инициативност	„Моят кът“
22.	Грижи и инициативност	„Ние обичаме цветята“

Интегративни връзки с образователно направление „Математика“ – усвояват отношения в пространството чрез преоткриване значението на формата и големината, проявяват творческо въображение и предлагат нови идеи.

Едновременно с това разбират необходимостта от спазване на последователността и инструкциите при изработването на фигурите и формите. Откриват варианти за приложение на геометричните фигури и за получаване на обемни тела от тях, подходящи теми са: „Превозни средства“, „Горски животни“, „Моята детска градина“, „Моят дом“ и моделиране с игри от

типа „Всяка част си има място“, „Ремонтирай смело!“ и други. Диференцират се представи за конструктивните елементи в различно представени – тримерни, двумерни, графични модели. Натрупват опит за изработване на тримерен обект от пространствено-графичен модел.

Затвърдяват знанията за числата – поредно броене, сравняват дължина, ширина, полагат усилия за естетическо оформяне на изделията – използват ги при изброяване последователността на операции при получаването и изработването на определена фигура.

Например при „Превозни средства“, „Намери мястото!“ използваме дидактичната игра „Познаваш ли кои части липсват?“

Инструкция – дава се възможност на децата да добавят подходящи елементи, диагностицира се степента на осъзнато възприемане на отношението между цялото и частите.

Диагностицираме знанията на децата с помощта на разговор-интервю – участват 24 деца и играта „Назови и разкажи!“ с нагледна опора / приложение №1/

Задачи към децата:

– С кой инструмент се обработва материала на предмета в рамката?

Допълнителни въпроси:

– За какво служи иглата?

– За какво служи ножът?

Други диагностични методи са: игра-пъзел „Намери мястото!“ /приложение №1/ – децата изграждат образ от комбиниране на геометрични фигури по указан начин в очертания.

References:

1. Galabova, D., I kolektiv (2010) *Kniga za uchitelya "Molivko" za preduchilishtno obrazovanie I podgotovka na 5 – 6-godishni deca*. Treto dopalнено издание. Slovo, V. Tarnovo,
2. Galabova, D., I kolektiv (2008) *Kniga za uchitelya "Molivko" didakticheska Sistema za podgotvitelna grupa v detskata gradina (6-7)* Treto dopalнено издание. Slovo, V. Tarnovo,
3. Galabova, D., I kolektiv (2004) *Uchebna knizhka Molivko" veche moga sam za diagnostika na podgotvitelna grupa na detskata gradina*. Slovo, V. Tarnovo, 2004
4. „Gyurov, D., I kolektiv, (2005) *Kniga za uchitelya za preduchilishtna grupa v detskata gradins*. Raka za raka. Prosveta